

צב' ינאי

תסריט

הפיתוי האחרון של הצנזורה

הפיתוי האחרון של ישו בימאי: מרטין סקורסזה

חבל שהחלטת בית-המישפט הגבוה לצדק להתיר את הקרנת הסרט הפיתוי האחרון של ישו לא לוותה בכקשה למפיציו להימנע מהקרנתו מחמת פגיעה באינטליגנציית ציה של הצופים. זהו סרט מגוחך כל-כך, שאין בו כדי לפגוע בבעלי האמונה הנוצרית יותר מאשר בבעלי האמונה ההינדואית.

המגוחכים שבסרט, תסריטאי טוב (פול שריי-דר) ובימאי המכבד את עצמו היו צריכים למד צוא דרך יותר אינטליגנטית להציג את חיבוטי הנפש והגוף של ישו ואת מעשי הנריסים המיוחסים לו.

האמת היא שהרעיון העומד ביסוד הסרט איננו טיפשי. אולי לא מקורי מדי ולא חדשני במיוחד, אבל גם לא מגוחך.

כמו קודמיו מהברית הישנה, שנבחרו לשאת בשורה אלוהית, ישו מנסה להתחמק

קורותיו של ישו, בן האלוהים שנפח את נפשו בייסורים, כדי לגאול את האנושות מהרע ולקרב אותה למלכות שמיים. ישו מתקומם נגד אגדה זו ומנסה להפריכה, אבל פאולוס מסביר לו שתחית המתים שלו היא קרן התקווה היחידה לאנשים קשיי-עמל אלה. "אלמלא נצלבת", אומר לו פאולוס, "הייתי אני צולב אותך". נכון, דוסטויבסקי הציג רעיון זה באחים קראמוזוב, בצורה הרבה יותר משכנעת, בפואמה שחיבר איוואן קראמוזוב (ה-אינקוויזיטור הגדול), אבל אין בכך כדי לפסול את קונצקסיס. כסופו של דבר הוית המוות באה אל קיצה ועימה גם האלטרנטיבה ההיפותטית. ישו משיב נשמתו לברוא, מפוייס עם מותו ועם שליחותו.

תנוחת צליבה

מה שלא נתון בשום פנים ואופן לפיוס, היא האינטרפרסציה הקולנועית של סקורסזה לרעיון זה. קשה להאמין שהבימאי של זהו מונית ורחובות זועמים הוא גם הבימאי של הפיתוי האחרון של ישו. צריך לראות כדי להאמין.

פגישתו של ישו עם יוחנן המטביל היא מעמד שראוי לזכרו. יוחנן, הנראה כמו גורו של מדיסציה טרנצנרנטלית, מוקף חבורה של דרווישים פרועי זקן ושיער. אבל בעוד הגבי רים עטופים באיזור-הלציים, הנשים רוקרות עירומות כאחוזות-תזויות. מסתבר שהקוד ההוליוודי הישר-נושן, המתיר מערומים של נשים, אך אוסר בתכלית מבושים גלויים של גברים, היה תקף עוד בימיו של ישו. עד כדי כך תקף עד כי ממסרמים את רגליו של ישו לצלב עם כרכיים מכוונות, על מנת להסתיר מה שאויה לו הצינעה. בכך מציג סקורסזה תנוחת צליבה חדשה, שלא מופיעה באף אחת מהאיקונות הקדומות של ישו, והיא עוד תעורר בווראי ויכוחים סוערים בקרב חוקרי הנצרות.

רופאי אליל הפיליפיניים

הסרט בכללותו שופע אלימות ונוטף דם לא פחות מאשר בפר הזעום של סקורסזה. אך הדם הניגר מהכבשים השחוטות ומפצעי המיטמור הוא מישחק ילדים לעומת הסצינה שבה ישו עוקר באצבעות יד אחת את ליבו מחוזה ומשליך אותו לשלולית-מים. סצינה מדהימה זו מזכירה את סירטי-הוידאו שצולמו בפיליפינים והראו איך רופאי-אליל עוקרים, כביכול בידיים עירומות, גידולים סרטניים נוטפידים מביטנם של חולים טרמינליים תמימים.

תחיית מתים

לאחר פרישת הלב קשה לצפות מסקור-סזה לסצינה סוריאליסטית יותר, אבל סקורסזה עומד בציפיות, ואף עובר אותן בדרכו לירושלים עובר ישו בכית-קברות וכטוב ליבו עליו הוא עורך חזרה גנרלית שעל תחיית המתים של יום הדין. אחרי-אחר בוקעים המתים מתוך העפר המכסה את קבריי-הם, אפורים כשק, פרועי-שיער, אבל מספיק אנרגטיים — למרות הצום הממושך — כדי לצאת בריקוד אקספרסיוניסטי, שאפילו מרי-תה גרהם לא הייתה מתבישת בו. אבל כל זה הוא כאין וכאפס מול החזרתו של לוארוס מעולם המתים. נוכח מערת הקבר האפלה מצווה ישו על לוארוס לקום ממרכצו. ואז, מתוך האפלה, יוצאת לפתע יד עטופה בתכריכים, ואחרי היד יוצא גוף חיור ומאמר-בק, שהיה מסוגל להעביר חלחלה גם בפרנק-שטיין, וכאילו לא די לו ללוארוס במה שעבר עליו, ועוד טרם היה סיפק ביור להסתגל לחיי-יו החדשים, באים הקנאים ותוקעים בו פיגיון. והפעם הוא מת סופית, כיוון שישו כבר הלך משם, ואילו האנשים באולם, שחולצותיהם עדיין רבוקות לגבם מאימה, מקבלים את מותו של לוארוס בשוויון-נפש, שכן לא רצו קודם לכן גילה להם שאין הובל גדול בין עולם המתים לעולם החיים, ומי אנתנו שנת-וכח איתו.

ויליאם דפו ב"הפיתוי האחרון של ישו" קוברוה, אריה ואש

מהשליחות, מתענה במאבק הניצחי בין החומר לרוח ונכנע כסופו של דבר לכוח גדול ממנו. בתחילת דרכו הוא מנסה לסלול את הדרך למלכות שמיים כאמצעות ההסד והאהבה. אך פגישתו עם יוחנן המטביל הרע משכנעת אותו להקדים את עקירת הרע לאהבה.

מאותו הרגע מתרצעים בקירבו האהבה והזעם, עד שמתברר לו כי רק מותו יוכל לגי-אול את האנושות, ישו מבקש מיהודה איש-קריות להסגיר אותו לרומים, אבל בשעה ש-הוא מתייסר על הצלב בפירפורי-גסיסה, מתרחש הפיתוי האחרון. מלאך צעיר נוטל אותו, מחזיר אותו לאחור בזמן, ומאפשר לו לבחור במסלול של חיי אנוש רגילים: לשאת את מריה מגדלנה לאשה, להוליד ילדים ולע-סוק בנגרות לפרנסתו. בקיצור, חיי שעה פשו-טים, נורמליים, פטורים מנטל השליחות. וכך נוקפות השנים עד שמזדמן למקומו השליח פאולוס, המספר לאנשי הכפר התמימים את

החשש שהעלה האב הפרופ' מרסל ריבואה מהאוניברסיטה העברית (הארץ 16/6/89), כי אנשים נבערים, חסרי ידע ותרבות... עלולים לקבל (מהסרט) תמונה מעוותת ומזויפת על הנצרות, עושה עוול לבערות. אדם צריך להיות לא רק בור, כי אם גם מתחת לגיל 10, כדי להיות מושפע מניסיונם של קוברוה שחורה (הנפש) אריה בא כימים (הלב) וקילוח אש (הסטן) להטות את ישו משלי-חותו, ויש רק להצטער שלכנת הטיניטי שפר-צצה את הקוברוה הכושלת לא העלתה באש גם את עותק הסרט המוקרן בתל-אביב. ההש-פעה היחידה שיכולה להיות לסרט זה היא לגרום לצופים להריר רגליהם מסרטיו הכאים של מרטין סקורסזה. האצבע המאשימה מכוונת בפירוש לעברו של סקורסזה. ודאי לא כלפי הצלם, מיכאל בלאס, שעשה עבודה יפה. אמנם אינני מכיר את סיפורו של ניקוס קונצקסיס, שעל פיו נעשה הסרט. אבל גם אם מופיעים בו כל המעמדים

לא פגיעה בבעלי אמונה אלא פגיעה באינטליגנציה